

CALENDARUL NAȚIONAL – UN BRAND CULTURAL VERITABILĂ

*Elena Balinschi,
șef Secție cercetare bibliografică,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

„Calendarul Național”, unul dintre cele mai importante produse editoriale ale Bibliotecii Naționale, reprezintă, timp de peste trei decenii, o publicație de referință în Republica Moldova, diseminând activitatea culturală și cea științifică atât pe plan național, cât și internațional. Este o ediție anuală ce cuprinde informații despre evenimente și personalități notorii din istoria poporului român și din întreaga lume, dar și despre persoane importante mai puțin cunoscute sau doar recent afirmate care au marcat prin realizările lor o epocă istorică sau alta.

Aspecte istorice

Începând cu anul 1958, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ((BNRM) atunci, Biblioteca Republicană de Stat a RSSM) a publicat liste cu date remarcabile, sub diferite titluri: „Date memorabile” (1958-1964), „Calendarul datelor memorabile ale Moldovei” (1964-1971), „Timpuri. Oameni. Evenimente” (1971-1977), „Liste bibliografice de recomandare pentru date însemnate și memorabile ale Moldovei” (1977-1991).

Ideea înființării Calendarului îi aparține regretatului Alexe Rău, directorul general al Bibliotecii Naționale în perioada 1992-2015. Numit la apariție „Calendarul Bibliotecarului”, acesta a fost unul dintre primele sale proiecte de amploare, care s-a dovedit a fi în timp și cel mai longeviv. Din anul 2000, este editat în actuala versiune, cu denumirea de „Calendar Național”. Inițial, publicația avea menirea să fie un instrument util pentru bibliotecari în organizarea activităților de bibliotecă și, într-un sens mai larg, să contribuie la valorificarea patrimoniului național. În timp, Calendarul a devenit o sursă de referință sine qua non, esențială nu doar pentru biblioteci și bibliotecari, ci și pentru instituțiile statului, cum ar fi Președinția, Parlamentul, Guvernul, misiunile diplomatice atât din țară, cât și de peste hotare, agențiile de presă și mass-media, dar și pentru întreaga comunitate.

Publicația a ajuns în colecțiile celor mai mari și mai importante biblioteci din lume, între care Biblioteca Congresului SUA, distinse biblioteci europene, inclusiv Biblioteca Națională a României.

În primii trei ani, era o publicație executată în condiții grafice modeste, pe hârtie de ziar. Avea aspectul, mai degrabă, al unui carnet de însemnări, dar cu un conținut, în special pe partea de bibliografie, nesperat de bogat pentru acea vreme, reflectând inclusiv colecția de carte românească. În 1997, la Calendar se angajează, în calitate de redactor, Vlad Pohilă, de al cărui nume, după cel al lui Alexe Rău, se leagă organic istoria „Calendarului Național” timp de 20 de ani, până în 2017. Din echipa de autori ai publicației au făcut constant parte bibliotecarele, angajatele Bibliotecii Naționale, cele mai fidele fiind Nina Melenciuc, Elena Sănduță, Valeria Matvei, Maria Șveț, Maria S. Ciobanu.

În colegiul de redacție, pe parcursul celor trei decenii, au fost personalități cu autoritate în domeniul lor de activitate, printre aceștia: Alexe Rău, Rodica Avasiloaie, Elena Conțescu, dr. Ion Madan, Elena Sănduță, Aculina Trifan, protoierul Ioan Ciuntu (coordonator teologic), mai târziu – acad. Petru Soltan, acad. Andrei Eșanu, dr. Aurel Marinciuc, Iurie Colesnic, dr. Iulian Filip, Valeria Matvei ș.a.

Echipa de autori se ocupă nu doar de documentarea și scrierea articolelor, ci și de identificarea numelor care vor fi reflectate într-o ediție. Este primul proces de muncă în elaborarea Calendarului, pe parcursul căruia sunt consultate o multitudine de lucrări de referință, monografii, publicații de specialitate din colecțiile Bibliotecii Naționale, precum și surse din spațiul informațional național și global. În baza documentelor, inclusiv electronice, consultate, sunt întocmite fișe cu informații necesare pentru fiecare personalitate (figuri notorii și nume de referință din istoria, cultura națională și universală), ce urmează să împlinescă 50, 60, 70, 80 ... ani, sau pentru fiecare eveniment aniversat la o dată rotundă. Principiul fundamental de selecție

este cel valoric. Sunt inserate personalități care au avut o contribuție semnificativă la dezvoltarea diferitor domenii, la promovarea ideilor, care au obținut recunoaștere pentru activitate prodigioasă, dețin titluri științifice și onorifice, distincții, premii, sunt incluse în dicționare, enciclopedii, monografiile sau lucrări biobibliografice. În cazuri excepționale, la decizia specială a Colegiului de redacție și la solicitarea asociațiilor profesionale sau a uniunilor de creație, pot fi încadrate și aniversări cu cifra „5” (55, 65, 75, 85 etc.). Motivația pentru aceste excepții ține doar de valoarea și contribuția deosebită a personalității respective. Calendarul exclude persoanele care au comis crime grave împotriva umanității, cărora li s-a dovedit un furt intelectual ori care au denigrat Republica Moldova.

În baza fișărilor efectuate, sunt întocmite liste pe luni, urmând apoi recomandările colegiului de redacție în vederea scrierii articolelor despre anumite persoane, evenimente, publicații periodice, instituții ș.a. Subiectele sunt documentate, în mod obișnuit, într-o singură ediție a Calendarului, iar edițiile ulterioare (la intervale de peste 5, 10 ani etc.) includ doar informații noi, făcând trimitere la articolul publicat anterior în Calendar.

Materialul este structurat pe pagini lunare calendaristice dispuse în ordine invers cronologică. În deschiderea fiecărei luni se prezintă o listă generală a aniversărilor, urmată de articole ordonate în ordine cronologică. Compartimentul *Alte aniversări* cuprinde evenimente la fel de importante, dar care atestă date incomplete.

În cadrul documentării persoanelor, articolele oferă următoarele informații: numele și prenumele, anii de viață, pseudonimul literar (dacă există), profesia, specialitatea, domeniile de activitate, data și locul decesului, precum și date biografice sumare cum ar fi studiile, debutul literar, debutul editorial, activitatea profesională, publicații și distincții. Volumul articolului variază în funcție de activitatea personalității; fiecare articol este însoțit de referințe bibliografice ce reflectă opera personalității documentate, urmând studiile, articolele despre viața și activitatea sa. Descrierile bibliografice însoțite de semnul * (asterisc) sunt editate până la 1990, în grafia chirilică, iar cele cu ** indică publicațiile lipsă din colecțiile BNRM. Prin intermediul publicației respective Biblioteca Națională contribuie și la valorificarea documentelor păstrate în colecțiile sale.

Pentru facilitarea căutării informațiilor, publicația este însoțită de *Indexul alfabetic al datelor memorabile documentate*, începând cu anul 2007.

Datele aniversare/comemorativ documentate sunt descrise bibliografic analitic ca parte componentă a documentului *Calendar Național* și înregistrate/integrate în Catalogul Național Colectiv Partajat, cu afișare în catalogul electronic al BNRM.

Până la momentul actual au fost documentate peste 5000 de nume de referință, multe dintre acestea fiind actualizate și reevaluate cu ocazia altor aniversări. În urma cercetărilor efectuate în cadrul Secției cercetare bibliografică, Biblioteca Națională recomandă instituțiilor de cultură și educație cele mai semnificative aniversări, ceea ce constituie un suport semnificativ în planificarea agendei culturale. Recomandările servesc drept bază și pentru emiterea de Banca Națională a Moldovei a monedelor jubiliare și comemorative, precum și a monedelor de circulație cu caracter comemorativ. Aceste informații sunt, de asemenea, puse la dispoziție Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei” pentru programarea emisiunilor de mărci și efecte poștale.

În 2011, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” și Biblioteca Națională a conferit „Calendarului Național” Premiul Național „GALEX”. În anul 2023 ediția anului 2022 a „Calendarului Național” a fost apreciată de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova cu Premiul I.

Varianta electronică a edițiilor „Calendarului Național” din anii 2020-2024 este plasată pe site-ul BNRM, la linkul <http://www.bnrm.md/index.php/publicatii/publicatii-de-referinta>.

Calendar Național 2024

„Calendarul Național”, ajuns în 2024 la a 32-a ediție, se datorează astăzi unei echipe formate din numai patru autori, angajați ai Secției cercetare bibliografică – specialiștii în

biblioteconomie Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița și Ana Struță. La acest volum au contribuit cu articole acad. Andrei Eșanu, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Lidia Prisac, Eugenia Bejan, director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, dr. Andrei Corobceanu, dr. Iulia Molcoci. Redactarea textelor a fost efectuată de dr. Elena Varzari, iar redactarea bibliografică de către Elena Balinschi, șef de secție.

Actualul colegiu de redacție îi are în componența sa pe acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Elena Pintilei, director general BNRM, dr. Iulian Filip, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Maxim Melinti, Elena Balinschi (secretar). Coordonatorul edițiilor 2022-2024 este Veronica Borș, director adjunct al BNRM, Direcția comunicare și tehnologia informației.

Publicația cuprinde informații despre peste 1000 de date memorabile, mai mult de 600 de evenimente naționale și internaționale aniversare, comemorative, profesionale și sărbători. Coperțile volumului propun imagini de la Marea Adunare Națională din 27 august 1989, în semn de omagiu pentru acest eveniment. Fiecare lună începe cu reprezentarea unei lucrări a lui Iurie Canașin, sculptor și grafician, doctor în filozofie, profesor universitar, Artist al poporului din Republica Moldova, omagiat în anul 2024.

Printre personalitățile sărbătorite pe parcursul anului 2024 se află: Ion Ababii, medic, specialist în domeniul otolaringologiei, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”; Ion Costăș, general și erou de război, primul ministru al afacerilor interne și al apărării din Republica Moldova; Nicolae Osmochescu, jurist, doctor în drept, profesor universitar, om de stat, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Om emerit; Ion Bostan, inginer, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, Inventator emerit, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”; Olga Ciolacu (Bătrânac), interpretă de muzică ușoară și populară, Artistă emerită, Artistă a poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”; Gheorghe Budeanu, jurnalist, publicist, scriitor, romancier; Gheorghe Postică, arholog, istoric medievist, doctor habilitat, profesor universitar, cercetător științific, ex-viceministru al culturii; Nicon Ungur, chimist, doctor habilitat în chimie, conferențiar universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei; Elena Postică, istoric, muzeograf, doctor în istorie, cercetător științific, Om emerit; Victor Stahi, redactor muzical, regizor și prezentator la Compania „Teleradio-Moldova”, Artist al poporului; Ion Eremia, istoric, specialist în istoria medievală a românilor, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, cercetător științific; Alecu Reniță, jurnalist, ecologist, politician, Cavaler al „Ordinului Republicii”; Aurica Dicusară (Basarabeană), interpretă de muzică patriotică, ușoară și populară, cantautoare, Artistă Emerită, promotoare a valorilor naționale; Emilian Galaicu-Păun, poet, prozator, eseist, critic literar, traducător, editor; Sandu Vasilache, actor și regizor de teatru și film, scenarist, pedagog, Artist al poporului; Nelly Ciobanu, interpretă de muzică ușoară, Maestru în artă, Artistă a poporului ș.a.

De asemenea, sunt comemorate personalități remarcabile trecute la cele veșnice: Dosoftei, teolog, cărturar, poet, traducător, mitropolit al Moldovei – 400 de ani de la naștere; Petru Kunițki, protoiereu, slujitor al Bisericii Ortodoxe și al învățământului religios, primul rector al Seminarului Teologic din Chișinău – 250 de ani de la naștere; Ioan Mihaly de Apșa, istoric, jurnalist și om de cultură român, militant pentru drepturile românilor din Maramureș – 180 de ani de la naștere; Alexandru Marghiloman, jurist român, prim-ministru al României, artizan al României întregite – 170 de ani de la naștere; Nicolae N. Donici, astronom basarabean cu renume mondial, cercetător științific în astronomie, inițiatorul primului observator astronomic din Basarabia – 150 de ani de la naștere; Natalia Gheorghiu, medic chirurg pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe Medicale din URSS, fondatoarea școlii de chirurgie pediatrică din Moldova – 110 ani de la naștere; Toma Istrati, poet, filantrop, distins om de cultură din România, originar din Orhei – 100 de ani de la naștere; George Munteanu, critic și istoric literar român, scriitor, doctor în filologie, profesor universitar, originar din Orhei – 100 de ani de la naștere; Alexei Marinat,

prozator, nuvelist, romancier, dramaturg și publicist, supranumit „Soljenițin al Basarabiei” – 100 de ani de la naștere; Ion Moraru, scriitor și pedagog, disident, deținut politic, activist anticomunist român originar din Basarabia, unul dintre fondatorii grupului antisovietic „Sabia dreptății” din Bălți, Cavaler al „Ordinului Republicii” – 95 de ani de la naștere; Mihai Volontir, actor de teatru și film, regizor, interpret de muzică, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova – 90 de ani de la naștere; Mihail Gheorghe Cibotaru, nuvelist, romancier, publicist, dramaturg, Cavaler al „Ordinului Republicii” – 90 de ani de la naștere; Ion Dediu, biolog, specialist în ecologie și protecția mediului, zoologie, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei – 90 de ani de la naștere; Petru Ganenco, istoric, bibliolog, fost director al Bibliotecii Naționale – 90 de ani de la naștere; Gheorghe Munteanu, artist plastic, pedagog, Maestru în artă, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului de Onoare” – 90 de ani de la naștere; Gheorghe Țibîrnă, medic chirurg în domeniul oncologiei, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” – 80 de ani de la naștere; Gheorghe Pârlea, actor de teatru și cinema, umorist – 80 de ani de la naștere; Gheorghe Chirița, traducător, editor, redactor de carte – 75 de ani de la naștere; Ștefan Petrache, interpret de muzică ușoară, om de afaceri, Artist emerit – 75 de ani de la naștere; Valeriu Muravschi, economist, om de afaceri, politician, prim-ministru al Republicii Moldova – 75 de ani de la naștere; Ion Aldea-Teodorovici, compozitor și interpret de muzică ușoară, Artist emerit – 70 de ani de la naștere ș.a.

Sunt consemnate evenimente de importanță istorică, precum: 35 de ani de la adoptarea legislației cu privire la limba română și grafia latină, 30 de ani de la adoptarea Constituției Republicii Moldova ș.a. Spre exemplu, în acest an vom marca aniversările unor instituții de cult: Mănăstirea Noul Neamț de la Chițcani – 160 de ani, Catedrala Sfinții Împărați Constantin și Elena din Bălți – 100 de ani; de cultură: Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – 80 de ani; ale unor instituții de învățământ: Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” din Chișinău – 160 de ani, Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Chișinău – 80 de ani, Universitatea Tehnică a Moldovei – 60 de ani; precum și ale unor publicații periodice: „Moldova suverană” – 100 de ani, „Literatura și arta” – 70 de ani ș.a.

Lansarea Calendarului a avut loc în contextul manifestărilor prilejuite de celebrarea Zilei Naționale a Culturii la Biblioteca Națională, la 16 ianuarie a.c., în sala de conferințe „Alexe Rău”, în prezența oamenilor de cultură: scriitori, istorici, artiști, bibliotecari etc.

Veronica Borș, director adjunct, coordonator de ediție și moderatoare a evenimentului a salutat participanții și a trecut în revistă succint istoricul publicației, specificul ediției recente a Calendarului Național, importanța și rolul acestuia.

Academicianul Andrei Eșanu, președintele colegiului de redacție a făcut o prezentare generală a Calendarului: „Calendarul cuprinde evenimente, fapte și figuri reprezentative ale istoriei, culturii și civilizației românești din toate timpurile, dar și din cultura europeană și universală prin care suntem legați și devenim tot mai strâns legați de valorile europene, acum când tindem să devenim membrii ai Uniunii Europene.”

Prezent în ediția curentă, Vasile Șoimaru, economist, doctor în economie, deputat în primul și actualul Parlament al Republicii Moldova, a ținut să amintească publicului despre regretatul Vlad Pohilă, cel care a avut grijă timp de 20 de ani de ținuta lingvistică a publicației. Deputatul a atins de asemenea problema dureroasă a remunerării muncii bibliotecarilor. „Calendarul acesta trebuie să trăiască, să apară atât timp cât va trăi Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Este o publicație complexă, o lucrare în care poți găsi atâta informație. Dacă urmărești cinci sau zece ani o să îi găsești pe toți cei care au făcut ceva pentru acest pământ, pentru acest plai.”

Anatol Petrencu, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, a menționat că „BNRM este unul din pilonii de bază ai Statului Republica Moldova. Iată de ce angajații BNRM trebuie ridicați la statutul de funcționari publici, cu salariile respective. Statul Republica

Moldova ar face bine dacă ar oferi BNRM spații noi, confortabile, pentru noile achiziții de carte. Iar funcționarii Statului Republica Moldova, cel puțin din când în când, să-i treacă pragul. „Calendarul Național” este o lucrare foarte necesară pentru noi și istoricii, dar și oamenii de cultură. Biblioteca Națională ani în șir publică acest calendar, în care sunt marcate diferite personalități din Moldova istorică, Basarabia și acum Republica Moldova. Tirajul „Calendarului Național 2024” e doar de 150 exemplare. Pentru o astfel de publicație e foarte puțin. Puțin pentru că volumul ar trebui nu doar să ajungă în bibliotecile orașenești și raionale, ci și să fie pus în vânzare. Așa e democratic.”

În luna octombrie 2014 săptămânalul „Literatura și arta” va împlini 70 de ani de la fondare, fapt consemnat în paginile acestui Calendar. Cu acest prilej poeta Nina Josu a vorbit despre rolul important al ziarului în procesul de deșteptare națională, în general, și, în mod special, despre contribuția colosală a regretatului Nicolae Dabija la istoria și cultura poporului nostru.

Scriitorul și publicistul Vitalie Ciobanu a vorbit despre BNRM, ca despre „un cămin primitiv” pentru el, mai ales în anii de studenție, când citea literatură română la Secția de literatură străină. „E o sursă de informații prețioasă, e un soi de enciclopedie a anului. Anul 2024, cu personalități nu doar românești, dar și de pe alte continente și aparținând altor culturi. Asta este bine, pentru că ieșim cumva dintr-un cadru regional, provincial, ne proiectăm așa la o scară europeană, cel puțin”, a afirmat vorbitorul.

Regizoarea și scenarista Leontina Vatamanu, „debutantă” în paginile Calendarului Național din acest an, a ținut să-și exprime gratitudinea în cuvinte calde și înțelepte.

Note și aprecieri despre „Calendarul Național”

„Calendarul Național” ne indică zilele-datele în care ne facem datoria morală de a-i cinsti pe înaintași, pe sfinți sau anumite evenimente, tot acele date constituind și momentele în care înaintașii noștri sunt răsplățiți, iar zilele și muncile colectivului care elaborează calendarul, constituindu-se într-un fel de ofrandă.” (dr. Alexe Rău, bibliolog, filozof al culturii)

„Prezența „Calendarului Național” în lista publicațiilor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, vorbește despre nivelul de cercetare științifico-bibliografică și enciclopedică în cadrul celei mai importante instituții de profil din țară.” (Elena Pintilei, bibliolog).

„În condițiile în care cultura se află în dizgrație, un astfel de Calendar vine să umple golurile noastre spirituale, să ne prezinte sinteza celor mai mari evenimente culturale și să ne aducă aminte de „trecutele” și „prezentele” vieți ale oamenilor de seamă care constituie continuumul nostru național, susținând totodată dialogul Europa și lumea largă.” (acad. Mihai Cimpoi)

„... Sunt redată biografiile într-o manieră elegantă, cu detalii semnificative și expuse în românește plastic și atractiv. Indiscutabil – dicționare anuale de personalități.” (acad. Petru Soltan)

„... Ani de-a rândul „Calendarul Național” s-a impus ca o publicație din care instituțiile de cultură, mediul academic și cel politic, cititorul larg găsește informații utile pentru activitatea lor de fiecare zi. De la o ediție la alta „Calendarul Național” capătă un aspect tot mai atractiv ca operă poligrafică, dar și ca structură și conținut tot mai bine organizat, majoritatea articolelor și studiilor sunt înzestrate cu bogate materiale bibliografice și ilustrative, precum și indici care permit cititorului să se orienteze mai ușor în materia inclusă în volum. Prin toate acestea Calendarul a devenit o ediție multianuală, deosebit de apreciată și căutată.” (acad. Andrei Eșanu)

„...Carte rară de învățătură și de memorie, de reflectare a lumii cunoștințelor și frumosului, pe principiul clasic „Multum in parvo” – „Despre multe pe scurt.” (Vlad Pohilă, lingvist, redactor)

„Citat în sursele media, căutat de instituțiile de stat și cele din sistemul educațional, „Calendarul Național” a devenit astfel sursă sigură de informare și difuzare a unei sume de informații care captează interesul publicului, îl pune la curent cu realizările unui grup de

personalități care au schimbat și modifică spre bine realitatea noastră.” (Iurie Colesnic, publicist, editor)

„...Conține medalioane despre personalități asemănătoare cu articolele unei mari enciclopedii.” (dr. Mioara Avram, lingvistă)

„O cantitate uriașă de informație sistematizată, sintetizată, o ofertă bibliografică suplimentară conferă acestui „Calendar Național”, de fapt universal, dimensiunea unei opere de cuprindere generală de care orice societate are nevoie. Biblioteca Națională a Republicii Moldova, colegiul de redacție și autorii ne pun la dispoziție o lucrare de mare complexitate și, în același timp, de reală utilitate.” (Emil Vasilescu, istoric și critic literar)

„... Cartea de vizită a Bibliotecii Naționale, imaginea culturală și științifică a Republicii Moldova, carte de referință care ne reprezintă în lume.” (Elena Harconița, bibliolog)

„Mihai Eminescu menționa undeva că secretul vieții durabile a unui stat rezidă în erarhia meritului. Calendarul de față așază o astfel de ierarhie, iar Biblioteca Națională însuflețește, rostuiind conservarea, circulația și dăinuirea valorilor, împăcându-le, astfel, cu spațiul și timpul.” (Dumitru Păsat, scriitor)

„L-am folosit în planificarea evenimentelor științifice legate de anul nașterii sau a morții unui sau altui scriitor. Cei care îl elaborează sunt la curent cu noile ediții, pe care le stipulează în fișa bibliografică a personalităților din diferite domenii care au contribuit la dezvoltarea culturii. Lista bibliografică este o primă treaptă pentru a purcede în lumea cercetării, în special pentru proiectele elevilor, pentru lucrul individual la studenții cu specialitățile socio-umane.” (dr. Victoria Fonari, poet și critic literar)